

Forfatter: ?

Titel: En høistværdig og dydig Prinds hans velfortiente Roes og Ihukommelse. Oversat i Dansk af et gammelt Latinsk Skrift, som er skrevet til Amiens i Frankerig eller Ambiunum.

Citation: ?: "En høistværdig og dydig Prinds hans velfortiente Roes og Ihukommelse. Oversat i Dansk af et gammelt Latinsk Skrift, som er skrevet til Amiens i Frankerig eller Ambiunum.", i ?: *Luxdorpha samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 2 bind 22*, J.R. Thiele, 1773, s. 1. Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: https://tekster.kb.dk/text/tfs-texts-2_022-shoot-workid2_022_015.pdf (tilgået 12. maj 2021)

Anvendt udgave: Luxdorpha samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 2 bind 22

Ophavsret Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.

[Læs Public Domain-erklæringen.](#)

↶

En høistværdig og dydig Prinds hans velfortiente Roes og

↶ Ihukommelse Oversat i Dansk af

↶ et gammelt Latinsk Skrift,

↶ som er skrevet til

↶ Amiens i Frankerig

↶ eller

↶ Ambium

↶ Kiøbenhavn, 1773.

↶ Trykt og findes tilkiøbs hos I. R. Thiele, boende i store@Helliggeiststrædet i No. 150.

2

3

↶ De gamle Forfædres Bedrifter viser os kiendelige Spor paa Dyd og Udyd, og at Verden har fremdragt onde og gode Regetere, ligeledes onde og gode Stats-Ministere. Begge Deelee bør tiene os til Exempler, de gode at efterfølge, elske og ære, de onde derimod at skye og hade; i saadan Hensigt anfører jeg denne Oversættelse til mine Landsmænds nærmere Betragtning.

↶ Kong Ludovicus den 9de, som ellers blev nævnet den Hellige, regierede 1226 i Frankerig, denne Konge var tvende Gange gift, eller formælet, med sin første Dronning avlede Han en Prinds og tre Prindzesser, som alle levede efter deres Moders Død; og med den anden Dronning blev han (til Underfaatternes Lykke) atter begavet med en Prinds. Da nu Kongen døde tiltrædede den ældste Prinds sin Faders Throne, og uden at gjøre nogen stor Forandring, som ellers ved nye Regenters Tiltrædelse pleier at skee, beholdt han sin Faders forrige Stats-Ministere. Den anden Prinds var ikkun fire Aar yngre da hans

4

↶ 4

↶ Broder tiltraade Regieringen. Han befattede sig ei med noget, uden allene at lade sig undervise i de Videnskaber, som tilhører en Prinds! hvortil ham var udvælgel en duelig og vellærd Mand til Informator, som underviste ham i Religionen, Historien, Philosophien og de fornemste Pligter, som en Prinds eller Regent tilkommer og bør vide; Prinsen var derhos af Naturen meddelet alle de gode Egenskaber, som saa høi en Person kunde ønskes: nemlig Fromhed, Kierlighed, sund Fornuft og tillige lærvillig at vide alt hvad ham af hans Informator blev foreviist, der ikke lod Kundskaben blive som en Skygge eller Drøm for hans Sind; thi den seer kun ind ligesom i Mørket, den overlegger og bedrages, men han indprentede ham tillige om den Højestes Viisdom, som det himmelske Lys, der oplyser og forklarer alt det, som er dunkelt og Mørk i den menneskelige Philosophie; hvorved Prinsen tiltog dagligen i alt det, som var got, og gav ved alle Lejligheder tilkiende, at blive en stor Prinds, og derved tildrog sig alle høie og lave Undersaatters Hierter, som fattede megen Kierlighed og Ære for hans høie Person.

5

↶ 5 Og foruden hans Informators megen viiste Omhyggelighed, Fliid og gode Underviisninger, havde Prinsen den Lykke, at have i Eie den allerdydigste Moder og Dronning, der efterhans Fader Kongens Død lod sig være

høiest

☒ angelegen hans øvrige Opdragelse. Fornemmelig i hans Omgang med Hoffets Cavallierer og Betientere; da man er overbeviist om, at ved kongelige Hoffer indfinder sig gemeenligen masqverede Personer, der ikke alle ere redelige og veltænkende, følgelig ei gjerne seer, at en Prinds tiltager i del Reelee og Alvorlige, og faaer Indsigt i de Ting, som tiener ham selv og hans Underhavende til Fordeel og Beste. Nei det er ikke deres Hensigter; men de søger at insinuere sig i hans Yndest med Hyklerie og alle Slags vellystige Propositioner, Fingmenter og Projecter, hvormed de vil forlede en ung Prinds, at tage Deel i deres utilladelige Vellyst og skidne Fornøjelser, som skader ham og hans Undersaatter, ved hvilket de ofte faaer Lejlighed til at berige sig selv, og gjøre ham fremmet for de beste og redeligste Undersaattere. Men saadanne ildetænkende Hofmænds Forhold, indfaae den kloge og veltænkende Dronning at forekomme, paa det at hendes Søn og Prinds ei af disse skulle

6

☒ 6

☒ blive forført, men da de ikke kunde opnaae deres Hensigter, saa sagde de: at Prinsen blev alt for qvindagtig og kiælen opdragen, med mere Ond- skabs Snak, som de foregav og udstrøede til begges Last. men alt dette uagtet, ansaae disse

☒ høie Siele al deres Calumnie med Foragt, de vidste meget vel, at misundelige Hierter er fulde af Galde og Bitterhed, deres Tunger spytter Gift, og at deres Næstes Fremvekt betager dem deres eget Sinds Roe, Den dydige Prinds blev ved i sine Studeringer, og søgte der i sine stille og rolige Fornøjelser; thi de ypperligste Mænds Exempler var hans Drømme om Natten, og hans Forlystelser at efterfølge dem den ganske Dag. Og i saa Maader var Dronningen, hans Moder sindet; hun ansaa Dyden for den sikkerste Løbe-Bane, og i alt sit Foretagende havde hun sin Tillid til Gud, hun vidste at ingen sand Lyksalighed kan opnaaes her i Livet, forend man har fuldendte Livets Løb: hun ind- saae tillige, at Verdens Lyksalighed er ikke aldeles tienlig for dødelige Mennesker; derfor stræbede hun saa meget mere, paa at øve de chri- stelige Pligter, som paa hiin Dag kunde tilbringe hende (efter den jordiske Krones Afleggelse) Ærens Krone.

7

☒ 7 Men merk vel, hvad som skeede til Sorg for denne allerbeste Dronning og hendes Søn, den Kongelige Familie og tillige Undersaatterne.

☒ Neppe havde den unge Konge regieret i 5 Aar, med Raad af de gamle Ministere, som hans Sal. Fader efterlod sig: saa indfandt sig ved hans Hof tvende onde og slette Gemytter, der paa utilladelige og skadelige Maader insinuerede sig saa sterk, i Kongens og Dronningens særdeles Vundet, der voxte saa sterk til, at enhver Undersaat maatte forundre sig derover, og kunde ansees som stridende imod kronede Hoveders Værdighed, hvorved at disse onde Mennesker fik Lejlighed at proponere for Kongen, at det var raadeligt, at han afskeedigede de gamle Stats-Ministere, foregivende, at han som en souverain Regent, af dem var betaget Hans høie Myndighed, og at de i mange Maader var hans Regiering og Undersaattere til Skade og Ruin. Deres Propositioner fik Sted, og disse gamle Stats-Ministere fik Afsked og sadt paa Pension: da de nu havde faaet dem til Side, saa havde den unge Konge ingen andre at hælde sig til, uden disse og hans Dronning; thi alt hvad de samtlig forebragte maatte skee, og de blev i en Hast ophøjet til de største Æres Poster, som aldrig forhen er skeet,

8

☒ 8

☒ Magt og Vælde blev dem i alt givet, til at byde i Kongens Navn, hvad de vilde have frem; ved hvilken Helhed og Anseelse, de dagligen fik Tilhængere der vare ligesindet med dem, og med hvilke de overlagde, at udtænke hvad skadeligt kunde være for Regieringen og Undersaarterne. Fornemmelig saae de ved alle Leiligheder at tildrage sig Landets Indkomster, derfor maatte de gamle Embedsmand, som vare i Collegierne af Veien, og i deres Sted indsat nye, som var deres Tilhængere, til hvilke de bedre kunde betroe sig, i Henseende til deres onde Hensigter imod Regieringen og Landet, ja deres Overmod og utilladelige Autoritet, tog saa sterk til, at alle Inden og Udenrigske maatte forundre sig derover, de udvirkede og anordnede alt hvad de vilde have frem; de vanhelligede Religionen og den geistlige Stand; forandrede Rigets Love og Anordninger, og i Steden udgav contradictoriske Forordninger, stridende imod Guds og alle christelige Regieringers Love; ja alle Ting var for dem, som en Kastebold. Enhver Fornuftig kan forestille sig, at denne Regierings Forhold smertede den dydige Dronning og Prinds, og den øvrige Kongel. Familie, der ofte maatte taale og lide deres utilladelige Fortredeligheder, og enhver troe Under-

9

☒ 9

⌘ saar var i Sorg og Bekymring, de Sagtmodige græd og sørgede, over den fromme Konges ulyksalige Tilstand. De Militaire og behiortede Civile, og Borgerskabet, vilde gjerne med Peder have spurget Kongen: om de skulle slaae til med Sværd; men ingen kunde faae Adgang at tale med ham; thi disse Statsmænd forekom enhver, som det forlangede. De vilde selv være Under- saatternes Hoved og Herre; ja deres Myndig- hed var saa sterk, at Kongens egen Kammertiener og Laqveier, som daglig opvartede ham, var forbuden ikke at andrage det minste, ei heller Deres eget Anliggende, det være sig skriftlig eller mundtlig, men alt maatte anmeldes for dem; og naar anderledes skeede, og det blev dem bevidst, fik de strax deres Afskeed. Hvilket større

⌘ Beviis kan der vel have, paa disse Herrers utilladelige Myndighed? thi hvilken Minister der vil forbyde en Undersaar at tale med sin Konge eller Prinds, forekommer mig, som en Tiener vil forbyde Børn, at de er maae tale med deres Forældre; og saadanne Forbuder kan man ansee for mistænkelige, naar som Forbudet ikke er befalet af de høie Personer selv. Og det kunde ikke være skadelig for en Regent eller Fyrste, at han ligesaavel bøiede sit Øre til at høre sine Un-

10

⌘ IO

⌘ dersaatteres Udsigende, som ellers at lade sig samme vrangeligen forestille af partiske Collegier, og hvis Forestillings-Grund, bliver aldrig den Klagende bevidste paa anden Maade end dette: at deres Ansøgning er afslagen. Lyksalige Undersaatter, hvor Fyrsten selv examinerer deres Klagemaal, og tilbageholder deres Hænder, som vil undertrykke dem. Men at komme til Slutningen af disse Statsmænds Regiering, der dagligen tog til i Magt og Vælde, fra at man ei andet kunde slutte: end at det tilsidst ville komme til en indbyrdes Krig; thi man merkede at de iverksatte adskillige Anstalter, hvortil deres Tilhængere vare dem bevaagen nok, altsaa var man befrygtende, at de havde i Sinde, at udføre en Østerlands Myndighed, og om gjørligt var, at anmasse sig Regieringen, som Protectores; thi Kongen befandt sig meget sygelig. Af dette som nu er anført, kan man letteligen begribe, i hvilken bedrøvelig Tilstand Kongen, det Kongel. Huus, Landet og Undersaatterne var geraadet i, medens at denne Ild endnu laae under Asken, hvis Lue og Flamme var nær ved at brænde; hvorfore Undersaakternes Fortrydelse dagligen tiltog, og de som elskede deres Konge og den Kongel. Familie og Fædernelandet, var

11

⌘ II

⌘ eenig med hinanden, at gjøre en Ende paa disse skadelige Ministeres Regiering. Forsigtighed blev i alle mulige Tilfælde brugt; thi man merkede, at disse Onde havde anseelige Tilhængere, skjønt de ei saa aabenbare torde lade sig merke, og man kunde da ei vide med hvilket Partie man taledes. Os hvilken ynkværdig Tilstand under en souverain Regiering, at den ene Undersaar og Medborger, ei eensindtet tør tale med hinanden, om deres Konge og Landets Beste.

⌘ Men at alle Ting havde saa farligt Anseende, lod den Allershøjeste see, at hans Magt er ubunden og hans Viisdom er fra Evighed, og at hans Haand uddeler Orden, Maade og Bistand. Den elskværdigste Prinds, Dronningen hans Moder, med deres troe Mænd, havde efter den Højstes Indgivende, klogeligen overlagt, paa en beleilig Tid, at anmelde for Kongen, den Fare og Ulykke, som hans høie Person med Familie samt Undersaatterne var undergivet, formedelst disse skadelige StatsMinisteres Behandling, derfor nødvendig at lade dem med deres Tilhængere aretere og separeres fra hinanden; da man ellers kunde vente, at mange tusinde Undersaatter, som elskede Kongen, vilde gribe til Hævn, hvilket om det kom

12

⌘ 12 til den Yderlighed, vilde det see grusomt ud, og ei endes uden en indvortes Krig og meget Blods Udgydelse & c. I Betragtning af saadan velbetænkt og høistnødvendig Forestilling, udstædede Kongen Ordre, at lade disse tit ommeldte. Stats- mænd med deres Complot strax arrestere, og derefter at actionere, da enhver efter besindende Skyld og Brede blev straffet. Dette Foretagende opvakte en almindelig Glæde hos alle nær og fraværende Undersaatter; og en Taksigelse til Gud blev over alt i Rigerne ei forglemt.

⌘ Og da nu Kongen var ved Forsynets Haand, og hans Høikongelige Families kierlige Omhue bleven befriet fra disse voldsomme og skadelige Menneskers Behandlinger, ansaae han for raadeligt, saavel i Henseende hans Svaghed og Sinds Rolighed, at overdrage, som den ypperste Stats-Minister, Rigernes og Undersaatternes Bestyrelse til sin Broder Prinsen, som udvælgede med sig de beste og erfarneste Statsmænd; thi der var ham bevidst, at Prinsen besad en fuldkommen Indsigt i Regieringens Tilstand, og tillige høist elsket af alle Undersaatterne; tilmed Rigets Arve-Prinds, følgerlig kunde Kongen allerbest være forsikkert om hans Bestyrelse, og i saa Maader være bettygget om

13

✕ 18

✕ alt hvad han og hans Raad frembragte til at underskrive og forsegle.

✕ Men i hvilken forvirret, fordervet og confus Tilstand at Landet og Rigerne den Tid var geraadet udi, kan man neppe forestille sig. Landet var sat i en stor Gield; dyre Tider, saa at Underfaatterne leed megen Mangel paa Livs Ophold, og raabte om Hielp; Laster og megen Ondskab havde fæstet dybe Rødder i adskillige Stænder, og mange tusinde Klager indløb over Forurettelser, og i samme Tid var nesten hele Europa sat i Bevægelse, formedelst nogle Magters blodige og haarde Krige, saa at det ene Naboe-Rige ei kunde vide sig sikker for det andet, desaarsag fandt enhver sig beføiet at sette sig i forsvarlig Tilstand; og foruden alt dette mødte utrolige Hændelser, som jeg ei vil anføre i denne Oversættelse, i Betragtning af, at samme kunde finde en Lighed med vore Tider. Saa at ingen mere dydig og klog Prinds med sine StatsMinistere, kunde finde større Vanskeligheder, end som han befandt; her blev ei allene hans Forstand og Indsigt sat paa Prøve, men tillige hans Menneske-Kierlighed og Taalmodighed dagligen belæsset med svare Byrder. Det er sandelig ikke saa let en Sag, som de Uvidende

14

✕ 14 tænker, at regiere Land og Riger, Statens Bygning er stor, og dens Beboere ere mange tusinde, af hvilke de fleste ofte er ubillig misfornøjet, man opbygger en demoleret Bygning paa samme Grund den forhen har staaet, skjønt den har været mere til Skade end Fordeel, derimod nedriver man en nye og mere fordeelagtig, formedelst Mangel af Yndsigte til dens væsentlige Nytte; Aarsagen at Bygmesterne af samme har havt deres Hensigter, man troer ikke at det Onde staaer uformerkt paa Siden af det Gode for at skade, men naar det onde er blot og allens ondt, da bordet oprykkes og til Grunden ruineres; thi enhver som gjør ont og skadeligt bør straffes. Men hvorledes seer man ikke her udi Contritium, de Rige og Høie af Stand har gemenligen til alle Steder og Tider sine mægtige Patroner, og om Retfærdighed selv seer deres Feil og Forseelse, at være høist strafværdig, saa handles med dem, som kielne og ømme Forældre pleier at gjøre med deres Børn; de seer igiennem Fingre med deres Forseelser; man siger ikke forgjebes: Al de smaae Tyve bliver hængt naar de store gaer frie.

✕ Jeg har forhen anført i hvilken Tilstand at denne dydige Prinds traadde ind med sin Bro-

15

✕ 15 der i Regieringen, følgelig bør jeg efter Løfte tilkiendegive, hvori hans velfortjente Ros og Berømmelse bestaaer:

✕ Han tog klogeligen i Agt, at en alt formegen Strængthed og hastig Forandring i en fordervet og ryggesløs Stat, udretter ikke saa meget got, som at man ellers gaer betænksom og sagtmodig frem; dog antegnede han alt det, som var skadeligt, og havde de skyldige Personer i frisk Ihukommelse til sin Tid; han anvendte ved gode Anstalter al Omsorg for at betale paa Landets Gield, uden at legge nye Tyngsler paa Under-saatterne, men derimod lettede dem fra de forrige Skatter; Undersaatterne, som formedelst den dyre Tid leed Hunger og Nød, forsynede han med al mulig Ophold; til Fattige, Huusarme og Trængende, i hvad Stand de endog har været, lod han daglig uddele Penge til deres Underholdning. Han gav enhver Undersaat Audience, og venligen anhørte deres Klage, og reddede af Veien alt det, som kunde være Undersaatterne til Hinder og Skade; og dem som han fornåm at have liidt aabenbar Uret, eller uskyldig forhen var bleven dømt fra deres Stand og Embeder, af uretfærdige Dommere, eller i andre Maader efter falske Forestillinger er bleven for-

16

✕ 16 urettet, og desaarsag var til Side sat for at nyde videre Oprejsning; dem forskaffede Prinsen Ret, og befalede at deres Forurettelser skulde paa ny blive undersøgt af upartiske fornuftige Dommere.

✕ Og paa det at ingen Undersaats Nød og Anliggende efterdags maatte blive ham ubevidst, befalede denne dydige Prinds, (som selv tillige med hans StatsMinistere dagligen var omgivet med vigtige Forretninger) en fornuftig, from og veltænkende Mand, tillige af Degnitet; hvis Troskab og Oprigtighed Prinsen i alle Maader var forsikkert om, der skulde imodtage skriftlig, og mundtlig anhøre enhvers Andragende, og derom indberette ham Undersaatternes Ansøgninger. Med denne Mands venlige Omgang, Taalmodighed og Menneske-Kierlighed, fandt enhver sig meget fornøiet, thi han beegnede alle med Sagtmodighed, uagtet at nogle indfandt sig med ugrundede Angivelser, og naar han kunde lette nogens Nød og Trang, da var ingen Mangel paa hans Side og ømme Hiertelag, ligesom han dagligen uddelede Prinsens Gave til Fattige og Nødlidende. I Betragtning af denne dyrebare Prinses Mange kierlige og kloge Foranstaltninger, uagtet den forvirrede og vanskelige Tilstand, som meldt er, Landet befandtes udi; vil man neppe finde mange hans Lige, hvorføre Landets Undersaatter elskede ham, og indlukte ham i deres Hierter, som et Liggendefæe; de ansaae ham med den allerstørste Kierlighed og Ærbodighed. Lyksalige ere de Riger og Lande, som af en Regent bestyres med Viisdom og Kierlighed, begge ere som en Sæd man kaster i Jorden, der opvoxer i Undersaatternes Hierter til Giens kierlighed imod deres. Konge, og indbyrdes for hinanden. — —

